

# ПЕРСПЕКТИВИ ПЛАНУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ, «ЗЕЛЕНОГО» ПЕРЕХОДУ ТА ІННОВАЦІЙНОСТІ

©2026 СЕМИГУЛІНА І. Б., ЯРОШЕНКО І. В.

УДК 338, 332.1, 351, 352, 353  
JEL: H70; L6; M2; O1; R10; R11; R12; R50; R58

## Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Перспективи планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу на засадах сталості, «зеленого» переходу та інноваційності

Відданість світових і європейських країн спільній ідеї впровадження засад сталості в процеси суспільного просторового розвитку впливає на процеси планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку бізнесового середовища з орієнтацією на втілення положень «зеленої» економіки, що в сучасних умовах розглядається як рушій для переходу світової економіки до нової інноваційної моделі зростання та розвитку. Цілеспрямованість сучасної економіки в бік сталого і стійкого розвитку потребує від усіх учасників процесу, зокрема урядів країн, представників бізнесових кіл, інвесторів, місцевої влади, громад, домогосподарств тощо участі в організації нової культури відповідального ставлення до вирішення безпекових, економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних, інституційних та інших видів проблем із впровадженням новітніх «зелених» інноваційних рішень, а також залучення значних обсягів «зелених» інвестицій, проведення промислової та енергетичної модернізації тощо. Метою статті є узагальнення теоретико-практичних підходів щодо перспектив планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу в умовах переходу економіки до сучасної інноваційної моделі на засадах сталості, враховуючи європейський досвід реалізації концепції «зеленої» економіки, зокрема в індустрії «зеленої» металургії, для подальшого їх використання в процесі повоєнного відновлення та відбудови України. У матеріалах статті проведено аналіз європейського досвіду реалізації ініціатив щодо сталості розвитку на умовах впровадження концепції «зеленої» економіки, оцінка їх впливу на вітчизняні тенденції в економіці, зокрема розвитку «зеленої» металургії, для України та українського бізнесу, узагальнення інформації щодо перспектив планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу в умовах переходу економіки до сучасної інноваційної моделі на засадах сталості. Зважаючи на зацікавленість тематикою впровадження засад сталості, зокрема принципів «зеленої» економіки, вирішення проблем і викликів, що їх супроводжують, врахування українських особливостей, зокрема впливу війни на всі суспільні процеси просторового розвитку в країні та проблематику функціонування вітчизняного бізнесу, потреба більш детально дослідити зазначеної тематики залишається актуальною та перспективною.

**Ключові слова:** сталий просторовий розвиток; «зелений» перехід; «зелена» економіка; «зелена» металургія; планування; стратегічні пріоритети; український бізнес; інноваційна модель економіки.

**Бібл.:** 21.

**Семигуліна Ірина Борисівна** – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

**E-mail:** [isemigulina@i.ua](mailto:isemigulina@i.ua)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58502664700>

**Ярошенко Ігор Васильович** – кандидат економічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

**E-mail:** [iyaroshenko@i.ua](mailto:iyaroshenko@i.ua)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

**Researcher ID:** <https://www.webofscience.com/wos/author/record/OOM-5823-2025>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57364993900>

UDC 338, 332.1, 351, 352, 353  
JEL: H70; L6; M2; O1; R10; R11; R12; R50; R58

## Semygulina I. B., Yaroshenko I. V. Prospects for Planning and Forming Strategic Development Priorities of Ukrainian Business Based on Sustainability, Green Transition, and Innovativeness

The commitment of global and European countries to the common idea of implementing the principles of sustainability in the processes of social spatial development influences the processes of planning and forming strategic priorities for the development of the business environment with a focus on implementing the provisions of the green economy, which in modern conditions is considered a driver for transitioning the global economy to a new innovative model of growth and development. The directedness of the modern economy towards sustainable and resilient development requires all participants in the process, including government authorities, business representatives, investors, local authorities, communities, households, etc., to participate in organizing a new culture of responsible attitude towards addressing security, economic, social, environmental, infrastructure, institutional, and other types of issues through the implementation of the latest green innovative solutions, as well as attracting significant volumes of green investments, carrying out industrial and energy modernization, and so on. The aim of the article is to summarize theoretical and practical approaches regarding the prospects for planning and forming strategic development priorities of Ukrainian business in the context of the economy's transition to a modern innovative model based on sustainability, taking into account European experience in implementing the conception of the green economy, in particular in the green metallurgy industry, for their further use in the process of postwar recovery and reconstruction of Ukraine. The article's materials provide an analysis of European experience in implementing sustainability initiatives under the

conditions of adopting the green economy concept, an assessment of their impact on domestic economic trends, particularly the development of green metallurgy, for Ukraine and Ukrainian business, and a summary of information regarding the prospects for planning and forming strategic development priorities of Ukrainian business in the context of the economy's transition to a modern innovative model based on sustainability. Considering the interest in the topic of implementing sustainability principles, particularly the principles of the green economy, addressing the problems and challenges that accompany them, taking into account Ukrainian specifics, in particular the impact of the ongoing war on all social processes of spatial development in the country and the issues of domestic business functioning, the need for more detailed research on this topic remains relevant and promising.

**Keywords:** sustainable spatial development; green transition; green economy; green metallurgy; planning; strategic priorities; Ukrainian business; innovative economic model.

**Bibl.:** 21.

**Semyhulina Iryna B.** – PhD (Economics), Research Associate of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

**E-mail:** isemigulina@i.ua

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58502664700>

**Yaroshenko Ihor V.** – PhD (Economics), Senior Research Staff Member, Leading Researcher of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

**E-mail:** iyaroshenko@i.ua

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

**Researcher ID:** <https://www.webofscience.com/wos/author/record/OOM-5823-2025>

**Scopus Author ID:** <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57364993900>

Відданість світових і європейських країн спільній ідеї впровадження засад сталості в процеси суспільного просторового розвитку, зокрема на умовах посиленого впливу екологічного чинника, в подальшому впливає на процеси планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку бізнесового середовища з орієнтацією на втілення положень «зеленої» економіки, що в сучасних умовах розглядається як рушій для переходу світової економіки до нової інноваційної моделі зростання та розвитку.

Цілеспрямованість сучасної економіки в бік сталого та стійкого розвитку потребує від усіх учасників процесу, зокрема урядів країн, представників бізнесу, інвесторів, місцевої влади, громад, домогосподарств тощо участі в організації нової культури – відповідального ставлення до вирішення безпекових, економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних, інституційних та інших видів проблем із упровадженням новітніх «зелених» інноваційних рішень, а також залучення значних обсягів «зелених» інвестицій, зокрема в низьковуглецеву та кліматично стійку інфраструктуру, розвиток відновлюваної енергетики, проведення промислової та енергетичної модернізації тощо, що формує основу нової інноваційної моделі просторового розвитку.

**Огляд літератури та аналіз попередніх досліджень.** Зацікавленість тематикою впровадження засад сталості, зокрема принципів «зеленої» економіки, вирішення проблем і викликів, що їх супроводжують, підтверджується широтою та різноспрямованістю напрацювань сучасних представників наукових кіл. Так, дослідження Кизи-

ма М., О., Белікової Н. В., Полякової О. Ю., Іванова Ю. Б., Лаптева В. І., Гейця В. М., Kolupaieva I., Lindahl M., Magazzino C., Taghvaei V., Soretz S., Akbari F., Tatar M., Friant M. C., Vermeulen W. J. V., Salomone R. [1; 3; 4; 6–8] присвячені питанням забезпечення сталості розвитку економіки на принципах «зеленого» переходу й інноваційності. В роботах Данилишина Б. М., Кизима М. О., Хаустової В. Є., Котлярова Є. І., Шульги І. В., Жарової Л. В., Какутич Є. Ю., Хлобистова Є. В., Девлін А., Михненко В., Загоруйчик А., Салмон Н., Солдак М., Hasanbeigi A., Sibal A., Rahman Md. M., Hosain Md. E. [2; 5; 9–11] розглядаються проблеми розвитку підприємництва, зокрема в галузі «зеленої» металургії, в умовах майбутніх трансформацій у відповідності з європейським «зеленим» курсом. Виклики та пріоритети управління територіальною економікою на засадах «зеленого» переходу представлені в матеріалах Лещух І. В., Патицької Х. О., Башинської Ю. І., Нестор О. Ю., Сорокового Д. О., Puglia M., Parker L., Clube R. K. M., Demirel P., Aurisicchio M., Graham N. та інших дослідників [12–16].

Разом із тим, українські особливості, зокрема вплив довготривалої війни на всі суспільні процеси просторового розвитку в країні та проблематику функціонування й відновлення вітчизняного бізнесу, потребують більш деталізованих досліджень зазначеної тематики, що наразі залишається актуальною і перспективною.

**Мета** статті полягає в узагальненні теоретико-практичних підходів щодо перспектив планування та формування стратегічних пріоритетів

розвитку українського бізнесу в умовах переходу економіки до сучасної інноваційної моделі на засадах сталості, враховуючи європейський досвід реалізації концепції «зеленої» економіки, зокрема в індустрії «зеленої» металургії, для подальшого їх використання в процесі повоєнного відновлення та відбудови України. В матеріалах статті розглянуто питання аналізу європейського досвіду реалізації ініціатив щодо сталості розвитку на умовах упровадження концепції «зеленої» економіки, оцінка їх впливу на вітчизняні тенденції розвитку «зеленої» економіки, зокрема «зеленої» металургії, для України та українського бізнесу, узагальнення інформації щодо перспектив планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу в умовах переходу економіки до сучасної інноваційної моделі на засадах сталості.

**Методи дослідження.** Використані в роботі методи дозволили: проаналізувати й окреслити *особливості щодо сутності досліджених питань* – метод системного аналізу та синтезу; узагальнити *наукові та практичні підходи* стосовно вибору стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу з метою їх використання в подальших дослідженнях – абстрактно-логічний метод; визначити *найбільш актуальні особливості та сформулювати висновки* – системно-логічний метод.

**Результати дослідження.** В умовах переходу сучасної світової економіки до нової інноваційної моделі розвитку на засадах сталості результати реалізації положень концепції «зеленої» економіки на принципах безпечного, стійкого та збалансованого розвитку направлені на покращення стану енергоефективності соціально-економічних систем, забезпеченості населення екологічно чистими продуктами харчування, раціоналізації процесів землекористування та оптимального управління ресурсами, пріоритетності використання більш ефективних, екологічних і ресурсозберезувальних технологій, сконцентрованих на скороченні викидів забруднюючих речовин, зменшенні причин для виснаження ресурсів, пом'якшенні наслідків зміни клімату тощо, що в перспективі потребує залучення значних «зелених» інвестицій у природний капітал і впровадження нових «зелених» інноваційних рішень в усіх сферах суспільного розвитку, зокрема із залученням представників усіх рівнів публічного управління, бізнесових кіл, науково-освітнього й експертного середовища, громадськості тощо [13; 14].

Для сучасної України впровадження інноваційних принципів на засадах «зеленої» економіки в процесі розвитку національної, регіональної, місцевої економік потребує поступової відмови від надлишкової експлуатації природних та енергетичних ресурсів і введення культури ефективного

їх використання, залучення ощадних і безпечних технологій виробництва та споживання, пошуку більш прогресивних та інноваційних бізнес-моделей на основі реалізації ресурсо- та енергоефективних, екологічно безпечних інжинірингових рішень тощо, що набуває особливого значення в період воєнної та повоєнної відбудови України, її регіонів і територій.

Аналізуючи стан української економіки в умовах сьогодення, слід зазначити, що негативні наслідки довготривалої війни проявляються в усіх її сферах. Натомість, український бізнес і надалі спроможний формувати конкурентну структуру вітчизняного експорту та широко галузеве промислове виробництво, попри критичні втрати через окупацію територій, зупинку ключових підприємств на сході, процеси вимушеної релокації, втрату частини ресурсної бази, скорочення людського потенціалу, часткову блокаду інфраструктурних можливостей тощо. Отриманий за таких складних обставин досвід виживання українського бізнесу є фундаментом для майбутнього відродження вітчизняної економіки в нових реаліях, враховуючи зміни геополітичної ситуації, наявний потенціал природних ресурсів у регіонах країни, перспективи просування глобального «зеленого» тренду в умовах євроінтеграції тощо [17; 18].

Переконливим прикладом можна вважати досвід виживання бізнесу, функціонування та розвитку підприємств металургійної галузі, які, попри суттєві вимушені втрати, залишаються серед базових експортерів країни, а спроможності відновлення бізнес-процесів та їх оновлення із застосуванням сучасних інноваційних можливостей матимуть мультиплікативний ефект для виробників інших сфер економіки, зокрема транспорту, машинобудування, будівництва, інфраструктури, сільського господарства, ВПК тощо. Майбутнє розвитку українських виробників металургійної галузі пов'язане зі станом звільнення окупованих територій, усуненням наслідків війни та окупації, відновленням і модернізацією зруйнованих підприємств, поверненням спеціалістів, інтегруванням у світові «зелені» тренди тощо. Їх спроможність до подолання існуючих викликів і загроз на основі інноваційного осучаснення робить металургійний комплекс одним із рушіїв соціально-економічного та технологічного прогресу майбутньої України.

Розглядаючи питання планування та стратегування перспективної «зеленої» економіки для України, слід відмітити, що вітчизняна переробна промисловість має всі шанси стати частиною європейського «зеленого» переходу, бо володіє потенціалом для стратегічного індустріального партнер-

ства з Європою, зокрема у виробництві «зеленої» сталі, враховуючи наявність найбільших запасів залізної руди в Європі, і знаходиться серед найбільших світових виробників металургійної продукції [18–20].

Навіть в умовах війни наша країна продовжує демонструвати значні можливості завдяки існуючій ресурсній базі та виробничому досвіду металургійної галузі. Натомість зниження макроекономічних показників вітчизняного гірничо-металургійного комплексу (7,2% ВВП країни та 15,4% експорту за 2024 рік проти понад 10% ВВП і близько 33% експорту в довоєнному 2021 році) вказує на виклики та загрози, які постали перед українським бізнесом у цій галузі. Прикладом є компанія «Метінвест», яка, попри значні втрати (майже 50% бізнесу в Україні), спричинені війною, продовжує підтримку економіки країни – сума сплачених податків і зборів до бюджетів усіх рівнів становить 18,7 млрд грн (за 2025 р.), сума інвестицій у власний розвиток і модернізацію – понад 28 млрд грн (за час повномасштабної війни), сума допомоги Україні, українцям і Силам оборони – майже 10 млрд грн [19]. Компанія інвестує в модернізацію своїх потужностей для випуску DRI (залізо прямого відновлення) / HBI (гарячебрикетоване залізо) – залізорудної сировини для «зеленого» виробництва сталі, реалізує проект Metinvest Adria з будівництва заводу в Італії з виробництва «зеленої» сталі, що споживатиме українську залізорудну та металургійну сировину. Отже, «Метінвест» підтверджує прагнення вітчизняних виробників бути гравцями на європейському ринку «зеленої» сталі, що сприятиме зміцненню позицій України та вітчизняного бізнесу в контексті економічної відбудови та інтеграції з Європою.

Таким чином, незважаючи на тимчасове зменшення внеску гірничо-металургійного комплексу в економіку України, інновації та інвестиції в модернізацію й розвиток нових технологій стають критично важливими, бо сприятимуть відновленню української промисловості та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу на європейському ринку. Успішна реалізація подібних проєктів може стати важливим кроком в інтеграції України до європейських економічних структур і забезпечити нові можливості для зростання в умовах післявоєнного відновлення.

Європейська практика розвитку «зеленої» економіки для України та українського бізнесу ґрунтується на прагненні до впровадження засад «зеленого» курсу та досягнення пріоритетів кліматичної нейтральності, а запозичення відповідних навичок розвитку «зеленої» металургії є складовою вступу

країни до ЄС. Досвід щодо розвитку «зеленої» металургії полягає у трансформації промислових зон на основі заміни вугільних технологій на водень та електродугові печі, що в подальшому забезпечує зниження викидів (до 90% CO<sub>2</sub>), стимулюванні інновацій та інвестицій, створенні нових «зелених» робочих місць, зміцненні внутрішніх ланцюгів доданої вартості, сприянні сталому та стійкому розвитку європейських регіонів і територій.

Напрямами впливу «зеленої» металургії на просторовий розвиток є:

- ✦ *економічні зміни*, що передбачають трансформацію регіонів і територій з розташуванням виробництв традиційної металургії на основі їх модернізації, залученні інновацій та інвестицій у низьковуглецеві технології (виробництво сталі з використанням водню та вторинної сировини);
- ✦ *соціальні зміни*, що впливають на створення додаткових робочих місць на основі зростаючої потреби у кваліфікованих кадрах для роботи з новими технологіями та енергоефективним обладнанням, таким чином компенсуючи тенденції їх скорочення в застарілих галузях;
- ✦ *екологічні зміни*, направлені на суттєве зменшення забруднення повітря (на 90% менше викидів) та покращення екологічної ситуації в індустріальних зонах, розташованих на територіях регіонів і громад;
- ✦ *енергетичні зміни*, обґрунтовані технологічною модернізацією на основі використання відновлюваних джерел електроенергії, що є додатковим стимулом для розвитку «зеленої» енергетики в регіонах і громадах;
- ✦ *ринкові зміни*, що впливають на зміцнення ринку ЄС, зокрема через формування внутрішніх ланцюгів доданої вартості «зеленої» сталі, таким чином безпосередньо впливають на підвищення конкурентоспроможності європейських виробників.

Практика впровадження європейських ініціатив для розвитку «зеленої» металургії базується на поєднанні пріоритетів територіальних стратегій розумної спеціалізації (RIS3), залученні грантових ресурсів (HORIZON Europe, Innovation Fund), використанні місцевих податкових пільг для впровадження процесів декарбонізації. Інструментарієм для реалізації на бізнесовому рівні виступають створення індустріальних екопарків, упровадження засад циркулярної економіки на основі вторинної переробки, використання можливостей водневих технологій, залучення механізмів зниження ризиків для інвесторів тощо.

Детальніше:

- ✦ положеннями стратегічних засад розумної спеціалізації (RIS3) для європейських регіонів металургія визначається як пріоритет, що потребує залучення структурних фондів на інновації в екологічно чисті технології;
- ✦ використання регіональних грантів та інвестиції дозволяє здійснювати підтримку проектів, спрямованих на модернізацію виробництва, через Європейський фонд регіонального розвитку;
- ✦ розвиток індустріальних еко-парків на засадах циркулярної економіки дозволяє місцевій владі створювати зони, де відходи одного металургійного підприємства стають сировиною для іншого;
- ✦ впровадження інструментів зниження фінансових ризиків передбачають обласні програми відшкодування відсотків за кредитами на еко-модернізацію; розвиток державно-приватного партнерства для фінансування водневої інфраструктури; залучення адміністративної підтримки, зокрема прискорених процедур отримання дозволів для проектів, що знижують викиди.

**П**ерспективи впровадження європейського досвіду розвитку «зеленої» металургії в Україні створюють умови для розширення напрямів взаємодії з урахуванням ролі нашої країни в цьому процесі, де в основі реалізації виступають можливості переходу від вугільних доменних печей до технологій прямого відновлення заліза (DRI/HBI) з використанням водню та електродугових печей (EAF), що є ключовим ланцюгом до декарбонізації, гармонізації з ринком ЄС (CBAM – Carbon Border Adjustment Mechanism), післявоєнне відновлення з фокусом на виробництві високоякісної сталі та залізорудних окатишів. Україна, за таких обставин, має потенціал і спроможності стати «зеленим» хабом завдяки наявній ресурсній базі та розвинутому партнерству, забезпечуючи ЄС екологічною сталлю відповідно до європейських норм. Актуальність запозичення європейського досвіду для українського бізнесу ґрунтується на пріоритетах впровадження сучасних інноваційних і технологічних рішень, зокрема [8; 18; 19]:

- ✦ освоєння інноваційних технологій для заміни застарілих доменних печей (BF-BOF) на модулі прямого відновлення заліза (DRI) та електродугові печі (EAF), які працюють на відновлюваній електроенергії;
- ✦ використання безвуглецевих інноваційних технологій (HYBRIT) для відновлення заліза на основі заміни природного газу воднем (H<sub>2</sub>);

- ✦ виробництво інноваційної технологічної сировини (HBI), де Україна має потенціал стати провідним постачальником гарячебрикетованого заліза для європейських «зелених» заводів;
- ✦ застосування енергоефективних інноваційних технологій утилізації відхідного тепла та зменшення викидів.

У процесі планування та формування стратегічних пріоритетів очікуваними результатами для вітчизняного бізнесу від європейської співпраці виступають, зокрема, покращення рівнів:

- ✦ *технологічності*, що передбачає модернізацію класичного доменного виробництва (BF-BOF) шляхом прямого відновлення заліза (DRI) за допомогою водню;
- ✦ *енергетичності*, тобто модернізація на основі використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) для живлення електродугових печей (EAF), знижуючи таким чином вуглецевий слід;
- ✦ *сировинної доступності*, враховуючи наявність в Україні значних покладів залізної руди та металобрухту, необхідних для виробництва «чистої» сталі в Європі;
- ✦ *ринковості*, на основі інтеграції з європейськими ринками шляхом упровадження європейських екологічних стандартів (Green Deal) та участі у спільних фінансових програмах для модернізації галузі.

**З**начні перспективи для України та вітчизняних виробників від розвитку «зеленої» металургії полягають в перетворенні з одного із суттєвих забруднювачів на виробника «зеленої» сталі, використовуючи власну сировинну базу та впроваджуючи достатні інвестиції в новітні інноваційні технології, основою яких є:

- ✦ відповідність європейським екологічним нормам і гармонізація з ринком ЄС у процесі переходу на «зелені» інноваційні технології, що є вимогою для збереження доступу української сталі до європейського ринку;
- ✦ розширення партнерських відносин (з компаніями з Республіки Корея та Європейського Союзу) на засадах співпраці для розробки проектів з відновлення української металургії;
- ✦ впровадження еко-орієнтованого підходу на основі модернізації підприємств (як приклад, заводи компанії «Метінвест»), можливості співпраці для створення найсучасніших інноваційних екологічних виробництв у Європі.

Стан підприємств металургійної галузі України суттєво відрізняється від металургійних комбінатів ЄС, які можна вважати «розумними заводами» з використанням новітніх інноваційних технологій, що дозволяє об'єднати всі механізми в єдину цифрову систему, використовувати штучний інтелект для оптимізації плавок, роботизацію складальних операцій тощо. Враховуючи обмеженість впровадження, технологічні аспекти перебувають в пріоритеті для розвитку українських металургійних підприємств у сучасних умовах, та в перспективі потребують залучення значних інвестицій, зокрема і міжнародної допомоги на відбудову, створення стимулів для оновлення, збереження кадрового потенціалу, модернізацію на існуючих виробничих територіях [20].

**Н**е менш важливим є екологічний аспект, зважаючи на високий рівень ресурсо- та енергозатратності галузі, генерацію значних викидів забруднюючих речовин і парникових газів, що потребує від держави і виробників прийняття відповідних рішень для впровадження євростандартів у сфері докільця, зокрема в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Враховуючи дороговартісність екологічної модернізації на фоні недостатності коштів підприємств у воєнний час, актуалізується питання залучення стимулів, таких як: упровадження податкових пільг на імпорт очисного обладнання; компенсація процентних ставок за «зеленими» кредитами; використання спільних з ЄС програм підтримки, цільових грантів на проекти скорочення викидів; дешеві позики тощо.

До найбільш актуальних, зокрема і в період воєнної та повоєнної відбудови, можна віднести такі напрями державної підтримки, як [20; 21]:

- ✦ *раціональна тарифна політика на енергоресурси*, що дозволить забезпечити промисловість конкурентними цінами на електроенергію, зокрема на період воєнного стану та відновлення;
- ✦ *оптимізація логістики*, зокрема через фінансову підтримку «Укрзалізниці» на покриття збитків пасажирських перевезень і компенсацію соціальних видатків; додаткове інвестування в логістичні вузли, зокрема збільшення потужності переходів на західному кордоні, прискорення розвитку дунайських портів, стимулювання приватних перевізників; надання державних гарантів під кредити або надання податкових канікул компаніям, що купують вагони, локомотиви для експорту української продукції тощо;
- ✦ *забезпечення сировинної бази*, зокрема через тимчасову заборону або сильне обме-

ження експорту металобрухту, що в умовах війни є стратегічним ресурсом для функціонування та розвитку галузі; стимулювання малого бізнесу до збирання брухту (спростити ліцензії, прибрати бюрократію), враховуючи демонтовані зруйновані будівлі, старі промислові конструкції, все, що можна вважати ломом для металургії; проведення інвентаризації металевих відходів по країні, залучення відповідних програм на рівні місцевої влади, ДСНС, військових адміністрацій задля збору та передачі на переробку сировини для переплавлення; зниження мит або компенсації різниці в ціні на імпортне коксівне вугілля задля стабільної роботи в умовах браку сировини;

- ✦ *інвестиційні стимули*, зокрема, податкові канікули на прибуток, який реінвестується в модернізацію виробництва; звільнення від ПДВ і мит на ввезення нового обладнання, технологій для металургії (станки, електрофільтри, системи автоматизації тощо); створення Державного фонду оновлення промисловості для співфінансування на конкурсній основі модернізаційних проектів (можливо, спільно з грантами ЄС або кредитами ЄІВ); механізми «зелених» облігацій або вуглецевих кредитів; залучення міжнародних коштів на відбудову промисловості, як, наприклад, для заміни зруйнованих потужностей на нові екологічні виробництва, впровадження водневих технологій тощо як основи технічної реконструкції галузі;
- ✦ *промислова та соціальна політика*, коли держава має стати активним замовником для металургів у рамках відбудови країни, максимального використання української сталі та прокату при відновленні інфраструктури, будівництві мостів, будинків тощо; впровадження програм з підготовки кадрів, зокрема через освітні заклади готувати фахівців для сучасної металургії (автоматизація, ІТ, екологія); започаткування програм перепідготовки для ВПО та безробітного населення; розширення соціальних питань підтримки працівників, забезпечення їх базових потреб тощо.

**О**собливо важливим є оборонний аспект, бо продукція металургійних підприємств є основою для виготовлення товарів військового призначення та супровідних з ним (як приклад, бронепластин, корпусів техніки, елементів укріплень, бронезилетів, фортифікацій, ре-

монтних робіт різного призначення тощо), отже закриває суттєву частину потреб для оборони за рахунок власних ресурсів, сприяє зміцненню економіки, є запорукою сильної армії, вносить значний вклад у забезпечення загальної стійкості та безпеки держави.

Також одним із основних є просторовий аспект, коли вплив металургії на економіку окремих регіонів, територій, громад і монопрофільних міст (як приклад, Кривий Ріг, Запоріжжя, Маріуполь) є критичним, враховуючи, що функціонування залізрудних шахт і металургійних заводів є визначальними для соціально-економічного розвитку територій, забезпечують основну частину місцевих бюджетів, гарантують робочі місця для значної частини населення як безпосередньо в галузі, так і в суміжних галузях (сфера послуг, торгівля, транспорт, будівництво, освіта тощо). Їх втрата є величезною проблемою для територій, бо під загрозою опиняється добробут людей, поширюються соціальні проблеми, безробіття, відтік кадрів, деградація міської інфраструктури через брак бюджету тощо.

**В**раховуючи актуальність перспективи планування та формування стратегічних пріоритетів розвитку українського бізнесу в умовах переходу економіки до сучасної інноваційної моделі на засадах сталості (зокрема, розвитку «зеленої» економіки для функціонування та життєдіяльності регіонів і територій в Україні), слід наголосити, що одним із завдань регіональної політики є *формування «точок зростання» та «територій економічного розвитку» на місцевому та регіональному рівнях*, спрямованих на створення безпечних умов життєдіяльності, повернення людей додому, формування комфортного та сприятливого середовища, відродження економічної активності, збереження кадрового потенціалу, організацію нових робочих місць, зростання конкурентоспроможності територіальних систем, підвищення добробуту населення тощо. Досвід ЄС підтверджується використанням ресурсного потенціалу «зеленої» економіки для формування «точок економічного зростання», у т. ч. шляхом [8; 13; 14; 21]:

- ✦ використання інноваційних технологій у промисловості, транспорті, інфраструктурі, сільському господарстві, будівництві, житлово-комунальному господарстві тощо;
- ✦ зменшення ресурсовитратності виробництв, підвищення ефективності роботи підприємств за рахунок задіяння альтернативних видів природних ресурсів, зокрема розвитку альтернативної енергетики;
- ✦ створення нових робочих місць, що є актуальним для стимулювання розвитку проблемних депресивних територій;

- ✦ формування стійкого внутрішнього попиту на екологічно безпечне виробництво.

## ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищенаведене, слід зазначити, що для України в цілому та українського бізнесу зокрема забезпеченість значними ресурсними спроможностями, а саме – *природними* (покладами залізної руди), *виробничими* (розвинутими металургійними центрами та розгалуженою системою економіки), *людськими* (професійним кадровим потенціалом), *територіальними* (історично створеними промисловими ландшафтами), *екологічними* (придатними природними умовами), *інфраструктурними* (розвинутими логістичними шляхами), *ментальними* (бажанням народу жити і працювати на українській землі) тощо можливостями від упровадження інноваційних «зелених» технологій для розвитку «зеленої» економіки можуть розглядатися як вагомий та дієвий аргумент стосовно перспектив досягнення спроможного та сталого життєвого середовища для розвитку індустріальних систем регіонів, територій і громад на етапі повоєнного відновлення та відбудови. Пріоритетами для досягнення поставлених цілей є:

- ✦ створення умов для безпекового та комфортного життєвого середовища як основи для сталого і стійкого розвитку країни, її регіонів і територій;
- ✦ розширення можливостей державно-приватного партнерства, що дозволить українським виробникам залучати додаткові ресурси та створювати конкурентоспроможні умови для функціонування та життєдіяльності;
- ✦ розширення напрямів і можливостей для просторового розвитку від взаємодії всіх рівнів публічного управління, зокрема в питаннях інституційного, економічного, соціального, екологічного та інших пріоритетів розвитку суспільства в цілому та всіх зацікавлених суб'єктів;
- ✦ формування сприятливого інвестиційного середовища на основі поєднання пріоритетів просторового розвитку територій з пріоритетами та інтересами бізнесу для розвитку, що впливатиме на формування ефективного та комфортного середовища, досягнення спільних інтересів життєдіяльності та функціонування для всіх зацікавлених сторін, отримання благ, створення умов для розвитку;
- ✦ поєднання бізнес-інтересів з інтересами громад, з метою створення комфортного та спроможного середовища на засадах ста-

лості та стійкості, задоволення потреб усіх членів громади на основі реалізації суспільного договору та спільних інтересів. ■

## БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кизим М. О., Белікова Н. В., Полякова О. Ю. Концепція виходу України з «пастки відсталості» у повоєнному періоді. *Проблеми економіки*. 2023. № 4. С. 64–69. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-4-64-69>
2. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Котляров Є. І., Шульга І. В. Аналіз напрямків трансформації гірничо-металургійного комплексу України. *Бізнес Інформ*. 2024. № 6. С. 217–225. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-217-225>
3. Іванов Ю. Б., Лаптев В. І. Проблеми узгодження податкової політики України в сфері інвестицій з європейським «зеленим курсом». *Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 20–22 листопада 2024 р.). Миколаїв, 2024. С. 34–35. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/36263/1/zbirnyk-tez-20-22-11-24-34-35.pdf>
4. Геєць В. М. Суперечності та перспективи економічного зростання на інноваційній основі в Україні. *Економіка України*. 2024. № 11. С. 3–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
5. Жарова Л. В., Какутич Є. Ю., Хлобистов Є. В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління : монографія / за ред. Б. М. Данилишина. Суми : Університетська книга, 2014. 240 с.
6. Kolupaieva I., Lindahl M. Policy recommendations for building a circular Ukraine. *Journal of Cleaner Production*. 2025. Vol. 492. Art. 144835. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.144835>
7. Magazzino C., Taghvaei V., Soretz S. et al. Defining green development and its green factors: Exploring their relationship with green economy and green growth. *Encyclopedia of Monetary Policy, Financial Markets and Banking*. 2025. Vol. 2. P. 196–200. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-44-313776-1.00241-5>
8. Friant M. C., Vermeulen W. J. V., Salomone R. Analysing European Union circular economy policies: words versus actions. *Sustainable Production and Consumption*. 2021. Vol. 27. P. 337–353. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.11.001>
9. Девлін А., Михненко В, Загоруйчик А. та ін. Зелена металургія повоєнної України. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 1. С. 215–239. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).215-239](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).215-239)
10. Hasanbeigi A., Sibal A. What is Green Steel? Definitions and Scopes from Standards, Initiatives, and Policies around the World. *Global Efficiency Intelligence*. 2023. URL: <https://static1.square-space.com/static/5877e86f9de4bb8bce72105c/t/63c7a01f9d1a8a63a4b5a1b5/1674027071700/Whats+Green+Steel+18Jan2023.pdf>
11. Rahman Md. M., Hossain Md. E. Integrating green tax, green logistics, green climate finance, green technology, and sustainability for a green economy: SEM-ANN approaches. *Sustainable Futures*. 2025. Vol. 9. Art. 100795. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sfr.2025.100795>
12. Лещух І. В., Патицька Х. О., Башинська Ю. І., Нестор О. Ю., Сороковий Д. О. Виклики та пріоритети управління економікою територіальних громад Західного макрорегіону України на засадах «зеленого» переходу : науково-аналітична доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2025. 89 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20250036.pdf>
13. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Перспективи публічного управління просторовим розвитком на засадах «зеленої» економіки: місцеві та регіональні інструменти підтримки розробки і реалізації проєктів «зеленої» металургії для відновлення регіонів та територій України. *Бізнес Інформ*. 2026. № 2. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-2-61-69>
14. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Тенденції «зеленої» економіки та перспективи формування системи управління підтримкою проєктів «зеленої» металургії для відновлення регіонів і територій України. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інтерсервіс, 2026. С. 459–462. URL: <https://irb.nasoa.edu.ua/server/api/core/bitstreams/701f3b80-eeab-41b8-9ebf-8256f499cb12/content>
15. Puglia M., Parker L., Clube R. K. M. et al. The circular policy canvas: Mapping the European Union's policies for a sustainable fashion textiles industry. *Resources, Conservation and Recycling*. 2024. Vol. 204. Art. 107459. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2024.107459>
16. Graham N. Green dreams or fossil schemes? Mapping Canada's green growth policy-planning network. *Energy Research & Social Science*. 2025. Vol. 123. Art. 104038. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.104038>
17. Маркевич К., Сіденко В. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Київ : Видавництво «Заповіт», 2019. 316 с.
18. Зелений порядок денний для України до 2030. *UNDP Україна*. URL: [http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/environment\\_energy/green\\_agenda\\_ukraine\\_2030\\_leaflet.html](http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/environment_energy/green_agenda_ukraine_2030_leaflet.html)
19. Ткач Г. Україна може стати «зеленим» металургійним хабом Європи: аналіз CBS News. URL: <https://>

- inkorr.com/ukraina-moze-stati-zelenim-metallurgijnim-habom-evropi-analiz-cbs-news-300475
20. Криворучкіна О. Металургія України під час війни та енергокризи: стан справ і перспективи галузі. URL: <https://ndu.kr.ua/671-metallurgiya-ukrajini-pid-chas-vijni-ta-energokrizi-stan-sprav-i-perspektivi-galuzi#>
21. Ресурсний потенціал «зеленої економіки» як підґрунтя для формування «точок зростання» на регіональному рівні. Аналітична записка. НІСД, 2014. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/resursniy-potencial-zelenoi-ekonomiki-yak-pidgruntya-dlya>

## REFERENCES

- Devlin A., Mykhnenko V, Zahoruichyk A. & ta in. (2025). Zelena metallurhiia povoiennoi Ukrainy [Green metallurgy of post-war Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(48), 215–239. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).215-239](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).215-239)
- Friant M. C., Vermeulen W. J. V & Salomone R. (2021). Analysing European Union circular economy policies: words versus actions. *Sustainable Production and Consumption*, 27, 337–353. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.11.001>
- Graham N. (2025). Green dreams or fossil schemes? Mapping Canada's green growth policy-planning network. *Energy Research & Social Science*, 123. Art. 104038. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.104038>
- Hasanbeigi A. & Sibal A. (2023). What is Green Steel? Definitions and Scopes from Standards, Initiatives, and Policies around the World. *Global Efficiency Intelligence*. <https://static1.squarespace.com/static/5877e86f9de4bb8bce72105c/t/63c7a01f9d1a8a63a4b5a1b5/1674027071700/Whats+Green+Steel+18Jan2023.pdf>
- Heiets V. M. (2024). Superechnosti ta perspektyvy ekonomichnoho zrostantia na innovatsiini osnovi v Ukraini [Contradictions and prospects of economic growth on an innovative basis in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 11, 3–28. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
- Ivanov Yu. B. & Laptiev V. I. (2024). Problemy uzgodzhenia podatkovoi polityky Ukrainy v sferi investytsii z yevropeiskym «zelenym kursom» [Problems of aligning Ukraine's tax policy in the field of investments with the European "green deal"]. *Upravlinnia mekhanizmy harantuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky sotsialno-ekonomichnykh system riznykh urovniv funktsionuvannia: materialy III Vceykrainkoyi naykovo-praktychnoyi konferentsii* (m. Mykolaiv, 20–22 lystopada 2024 r.) [Management of mechanisms for guaranteeing financial and economic security of socio-economic systems of various levels of functioning: materials of the III All-Ukrainian scientific and practical conference (Mykolaiv, November 20–22, 2024)] (p. 34–35). Mykolaiv. <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/36263/1/zbirnyk-tez-20-22-11-24-34-35.pdf>
- Kolupaieva I. & Lindahl M. (2025). Policy recommendations for building a circular Ukraine. *Journal of Cleaner Production*, 492. Art. 144835. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.144835>
- Kryvoruchkina O. Metallurhiia Ukrainy pid chas viiny ta enerhokryzy: stan sprav i perspektyvy haluzi [Metallurgy of Ukraine during the war and energy crisis: state of affairs and prospects of the industry]. <https://ndu.kr.ua/671-metallurgiya-ukrajini-pid-chas-vijni-ta-energokrizi-stan-sprav-i-perspektivi-galuzi#>
- Kyzym M. O., Bielikova N. V. & Poliakova O. Yu. (2023). Kontseptsii vykhodu Ukrainy z «pastky vidstalosti» u povoiennomu periodi [The concept of Ukraine's exit from the "backwardness trap" in the post-war period]. *Problemy ekonomiky*, 4, 64–69. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-4-64-69>
- Kyzym M. O., Khaustova V. Ye., Kotliarov Ye. I. & Shulha I. V. (2024). Analiz napriamkiv transformatsii hirnycho-metallurhiinoho kompleksu Ukrainy [Analysis of trends of transformation of the mining and metallurgical complex of Ukraine]. *Biznes Inform*, 6, 217–225. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-217-225>
- Leshchukh I. V., Patytska Kh. O., Bashynska Yu. I., Nestor O. Yu. & Sorokovy D. O. (2025). *Vyklyky ta priority upravlinnia ekonomikoju terytorialnykh hromad Zakhidnoho makrorehionu Ukrainy na zasakh «zelenoho» perekhodu: naukovo-analitychna dopovid* [Challenges and priorities of managing the economy of territorial communities of the Western macro-region of Ukraine based on the "green" transition: scientific and analytical report]. DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy». Lviv. <https://ird.gov.ua/irdp/p20250036.pdf>
- Magazzino C., Taghvaei V., Soretz S. & et al. (2025). Defining green development and its green factors: Exploring their relationship with green economy and green growth. *Encyclopedia of Monetary Policy, Financial Markets and Banking* (p. 196–200). <https://doi.org/10.1016/B978-0-44-313776-1.00241-5>
- Markevych K. & Sidenko V. (2019). «Zeleni» investytsii u stalomu rozvytku: svitovyi dosvid ta ukraïnskyi kontekst [“Green” investments in sustainable development: world experience and Ukrainian context]. Kyiv: Vydavnytstvo «Zapovit».
- NISD. (2014). *Resursnyi potentsial «zelenoi ekonomiky» yak pidgruntia dlia formuvannia «tochok zrostantia» na rehionalnomu rivni. Analitychna zapyska* [Resource potential of "green economy" as a basis for the formation of "growth points" at the regional level. Analytical note]. <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/resursniy-potencial-zelenoi-ekonomiki-yak-pidgruntya-dlya>
- Puglia M., Parker L., Clube R. K. M. & et al. (2024). The circular policy canvas: Mapping the European Union's policies for a sustainable fashion textiles industry. *Re-*

sources, *Conservation and Recycling*, 204. Art. 107459. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2024.107459>

Rahman Md. M. & Hossain Md. E. (2025). Integrating green tax, green logistics, green climate finance, green technology, and sustainability for a green economy: SEM-ANN approaches. *Sustainable Futures*, 9. Art. 100795. <https://doi.org/10.1016/j.sfr.2025.100795>

Semyhulina I. B. & Yaroshenko I. V. (2026). Perspektyvy publichnoho upravlinnia prostorovym rozvytkom na zasadakh «zelenoi» ekonomiky: mistsevi ta rehionalni instrumenty pidtrymky rozrobky i realizatsii proektiv «zelenoi» metalurhii dlia vidnovlennia rehioniv ta terytorii Ukrainy [Prospects for public management of spatial development on the basis of "green" economy: local and regional tools for supporting the development and implementation of "green" metallurgy projects for the restoration of regions and territories of Ukraine]. *Biznes Inform*, 2, 61–69. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-2-61-69>

Semyhulina I. B. & Yaroshenko I. V. (2026). Tendentsii «zelenoi» ekonomiky ta perspektyvy formuvannia systemy upravlinnia pidtrymkoiu proektiv «zelenoi» metalurhii dlia vidnovlennia rehioniv i terytorii Ukrainy [Trends of "green" economy and prospects for the formation of a management system for supporting "green" metallurgy projects for the restoration of regions and territories of Ukraine]. *Biznes-analytika v upravlinni zovnishnoekonomichnoiu dialnistiu*: materialy XIII Mizhnarodnoi nauково-prak-

tychnoi konferentsii [Business analytics in the management of foreign economic activity: materials of the XIII International scientific and practical conference] (p. 459–462). Kyiv: Interservis. <https://irb.nasoa.edu.ua/server/api/core/bitstreams/701f3b80-eeab-41b8-9ebf-8256f499cb12/content>

Tkach H. *Ukraina mozhe stat «zelenym» metalurhiinym khabom Yevropy: analiz CBS News* [Ukraine can become a "green" metallurgical hub of Europe: CBS News analysis]. <https://inkorr.com/ukraina-mozhe-stati-zelenim-metallurgijnim-habom-evropi-analiz-cbs-news-300475>

UNDP Ukraina. (2030). *Zelenyi poriadok dennyi dlia Ukrainy do 2030* [Green agenda for Ukraine until 2030]. [http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/environment\\_energy/green\\_agenda\\_ukraine\\_2030\\_leaflet.html](http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/environment_energy/green_agenda_ukraine_2030_leaflet.html)

Zharova L. V., Kakutysh Ye. Yu. & Khlobystov Ye. V. (2014). *Ekolohichne pidpriemnytstvo ta ekolohizatsiia pidpriemnytstva: teoriia, orhanizatsiia, upravlinnia: monohrafiia / za red. B. M. Danylyshyna* [Environmental entrepreneurship and greening of entrepreneurship: theory, organization, management: monograph / ed. by B. M. Danylyshyn]. Sumy: Universytetska knyha.

Стаття надійшла до редакції / Received: 07.04.2026  
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.04.2026  
Оприлюднено / Published: 02.06.2026

УДК 338.24:336.7:005.336.4  
JEL: F52; G32; G38; H12; O17; P48  
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-4-17-26>

## ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

©2026 ПІЛЕЦЬКА С. Т., ПЕТРОВСЬКИЙ О. О., АХМЕДЛІ А. М.

УДК 338.24:336.7:005.336.4  
JEL: F52; G32; G38; H12; O17; P48

**Пілецька С. Т., Петровський О. О., Ахмедлі А. М. Інституційні та фінансові інструменти забезпечення соціально-економічної безпеки бізнесу: міжнародна практика**

Метою статті є комплексний теоретико-прикладний аналіз інституційних і фінансових інструментів забезпечення соціально-економічної безпеки бізнесу в міжнародній практиці та визначення можливостей їх адаптації до національних умов. Актуальність дослідження зумовлена зростанням трансформаційних, глобалізаційних, цифрових і воєнних викликів, що підвищують ризики функціонування підприємств і потребують формування стабільного бізнес-середовища. У роботі узагальнено досвід економічно розвинених країн (США, Японії, Німеччини, Фінляндії, Франції) щодо формування систем підтримки підприємництва. Встановлено, що спільним ядром цих моделей є поєднання спеціалізованих інституцій підтримки МСП, гарантійно-страхових механізмів доступу до фінансування, розвитку венчурного інвестування за участю держави, ефективного захисту прав інтелектуальної власності та збалансованої децентралізації повноважень. З позицій інституційної теорії доведено, що така система сприяє зниженню транзакційних витрат і мінімізації ризиків, формуючи передбачуване економічне середовище. У результаті дослідження запропоновано класифікацію інструментів забезпечення соціально-економічної безпеки підприємництва та обґрунтовано інтегровану модель, що поєднує нормативно-правовий, фінансово-гарантійний, інноваційно-інвестиційний та інституційно-координаційний блоки з їх реалізацією на макро-, мезо- та мікрорівнях. Практичне значення результату полягає у визначенні пріоритетів удосконалення державної політики в Україні, зокрема розвитку кредитних гарантій, венчурного співфінансування, страхової інфраструктури та модернізації конкурентної політики. Реалізація запропонованих підходів сприятиме зміцненню економічної стійкості та зниженню системних ризиків. Перспективи подальших досліджень